

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Анастасія
публікації, Економічний

Хазанюк

23.05.2020

Факультети, Студентські

Хазанюк Анастасія Михайлівна:

студентка 5 курсу економічного факультету
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Галецька Тетяна Іванівна,

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії, менеджменту і маркетингу

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті розглянуто суть основних засобів. Досліджено засади організації їх обліку на підприємстві. Наведено проблемні аспекти обліку основних засобів та запропоновано шляхи його вдосконалення.

Ключові слова: основні засоби, організація бухгалтерського обліку, оцінка основних засобів, фінансова звітність, амортизація основних засобів.

PECULIARITIES OF ACCOUNTING FIXED ASSETS AT THE ENTERPRISE AND WAYS OF ITS IMPROVEMENT

The article considers the essence of fixed assets, explores the principles of organization of their accounting at the enterprise, presents the problematic aspects of accounting for fixed assets and suggests ways to improve it.

Key words: fixed assets, organization of accounting, valuation of fixed assets, financial statements, depreciation of fixed assets.

Постановка проблеми. Господарська діяльність будь-якого підприємства характеризується наявністю матеріальних умов та основних засобів. Це найголовніший елемент продуктивних сил, який сприяє процесу виробництва, розподілу, обміну та споживання ресурсів. Основною характеристикою основних засобів є їхнє багатократне використання та зберігання зовнішнього вигляду протягом значного періоду. Ефективне використання обладнання, техніки та робочої сили забезпечується правильністю та точністю спланованості використання основних засобів.

Для вдосконалення організації господарської діяльності підприємствам слід вводити комплексний підхід в організації обліку, контролю, аналізу, внутрішнього аудиту й управління основними засобами. Від ефективності ведення їх обліку залежить прибутковість підприємства, охоплення нових сегментів ринку, залучення інвесторів, фінансовий стан, рентабельність та ліквідність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей обліку основних засобів займалися такі провідні вчені як: Бутинець Ф.Ф., Власюк Г.В., Голов С.Ф., Огійчук Н.Ф., А. Г. Загородній, З. В. Задорожний, М.С. Пушкар, В. В. Сопко, В. Я.Савченко, Н. М.Ткаченко та інші. Незважаючи на значні напрацювання в цій сфері, проблемним аспектам обліку основних засобів на підприємстві та шляхам його вдосконалення присвячено недостатньо уваги, тому виникає потреба подальшого дослідження цих питань.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо вдосконалення обліку основних засобів підприємства шляхом узагальнення теоретичних та оцінки практичних аспектів обраної тематики.

Для досягнення поставленої мети, слід виконати такі завдання: розкрити сутність поняття «основні засоби»; розглянути їх класифікацію; дослідити здійснення оцінки основних засобів на підприємстві; розкрити особливості їх первинного та синтетичного обліку; дослідити проблемні аспекти його здійснення; запропонувати шляхи вдосконалення обліку основних засобів на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні підприємствам важко ефективно функціонувати без чіткої організації бухгалтерського обліку, в основі якого лежать нормативно-правові акти держави і вміло сформована облікова політика, яка підтверджується Наказом підприємства. Облікова політика розробляється кожним підприємством індивідуально і повинна забезпечувати надійність і достовірність їх фінансової інформаційної системи. Організація обліку основних засобів повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів обліку, які охоплюють увесь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації, тому основними шляхами її удосконалення є розробка та запровадження раціональних схем документообігу, що дозволять із найменшими затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених завдань.

Методологічні основи організації обліку основних засобів регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», згідно якого основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Підходи щодо трактування сутності поняття «основні засоби» наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування сутності поняття «основні засоби»

Автор, нормативно-правовий документ	Сутність поняття «основні засоби»
МСБО 16 «Основні засоби» [2]	Матеріальні об'єкти, які утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей та використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду
Податковий кодекс України [3]	Матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)
Кузнецов В.,	Матеріальні активи, які підприємство утримує для

Михайленко О. [4]	використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (чи операційного циклу, якщо він перевищує рік)
Бондар О. [5]	Сукупність матеріальних активів в формі засобів праці, які багаторазово приймають участь в процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинами
Бутинець Ф. [6]	Матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року
Загородній А. [7]	Матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (чи операційного циклу, якщо він перевищує рік)

Джерело: розроблено автором на основі [2-7]

Таким чином, основні засоби – це матеріальні активи, які придатні для використання в процесі діяльності суб'єкта підприємництва, які втрачають свою вартість частково, шляхом перенесення її на новостворений продукт, очікуваний термін використання яких більше одного року.

Об'єкт основних засобів – це:

- закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього;
- конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій;
- відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно;
- інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством.

Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів [1].

Класифікація основних засобів за групами наведена на рис. 1.

Рис. 1.

Класифікація основних засобів

Джерело: розроблено автором на основі джерела [1]

Основними завданнями організації обліку основних засобів є:

- правильне документальне оформлення та своєчасне відображення в регістрах обліку надходження, внутрішнього переміщення й вибуття об'єктів;
- контроль над зберіганням основних засобів;
- контроль над затратами на ремонт та модернізацію основних засобів;
- правильне обчислення та відображення в обліку сум амортизації;
- отримання документально обґрунтованих і достовірних даних про наявність та рух основних засобів за місцями їх експлуатації;
- виявлення результатів від реалізації об'єктів основних засобів або іншого їх вибуття.

Первинний облік основних засобів на підприємстві представлено на рис. 2.

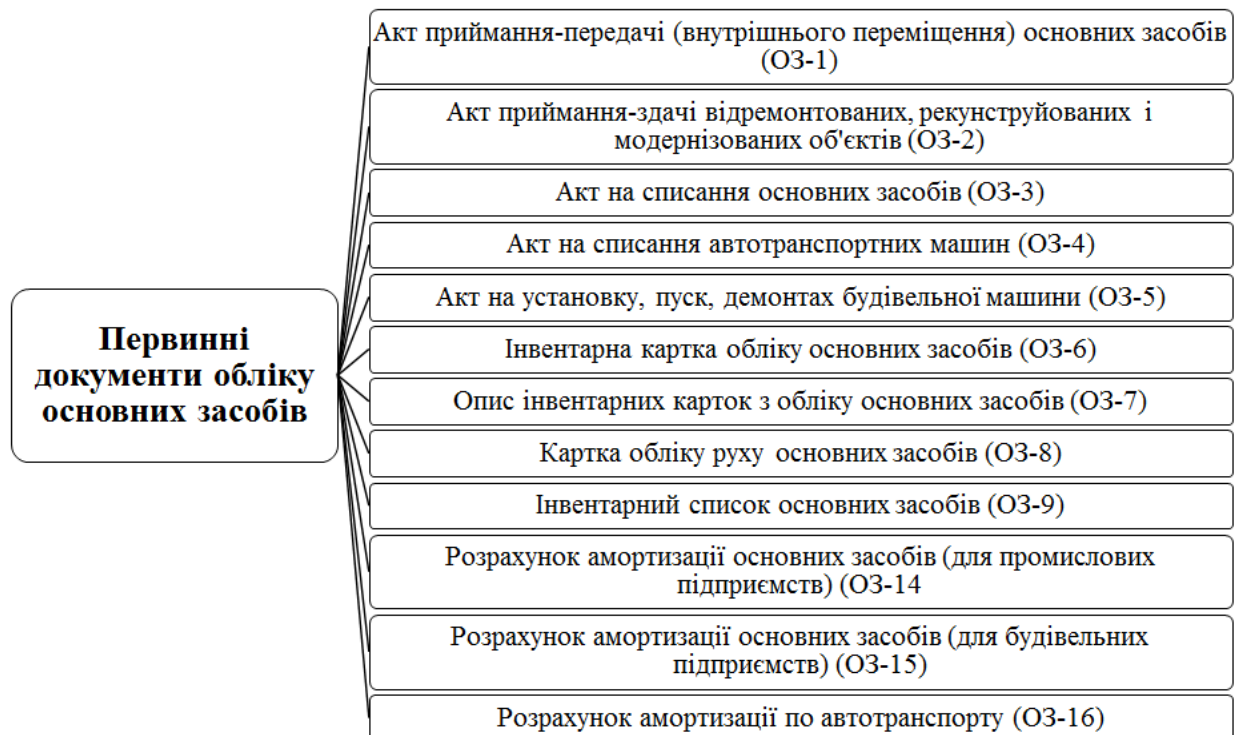

Рис. 2. Первинні документи обліку основних засобів

Джерело: [9]

Синтетичний облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», який призначений для обліку й узагальнення інформації про наявність і рух як власних основних засобів, так і одержаних за умов фінансового лізингу, а також орендованих цілісних майнових комплексів, які належать до складу основних засобів. А також на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи», який призначено для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображені у складі об'єктів обліку на попередньому рахунку. На субрахунку 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи» ведуть облік предметів, строк корисного використання яких більше одного року, зокрема спеціальні інструменти і спеціальні пристосування, вартість яких погашається шляхом нарахування зносу за встановленою підприємством нормою з урахуванням очікуваного строку використання таких об'єктів [8].

Аналітичний облік основних засобів ведеться на інвентарних карточках, які відкриваються окремо на кожний об'єкт і зберігаються по групах класифікації. Заповнені інвентарні карточки реєструються в описі. На основі інвентарних карточок основних засобів складається відомість обліку руху основних засобів. Підсумкові суми по відомості обліку руху основних засобів переносяться в журнал-ордер на рахунок 10. Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то в бухгалтерському обліку кожна з цих частин може визнаватися як окремий об'єкт основних засобів. Кожному інвентарному об'єкту присвоюється інвентарний номер, який наноситься на об'єкт і вказується в первинних документах та реєстрах з обліку об'єктів основних засобів. Облік ведеться також за видами основних засобів, місцями їх експлуатації, матеріально відповідальними особами.

Облік основних засобів ведеться як в виробничій, так і невиробничій сфері діяльності підприємства. Такий вид обліку дещо ускладнюється низкою проблем (рис. 3):

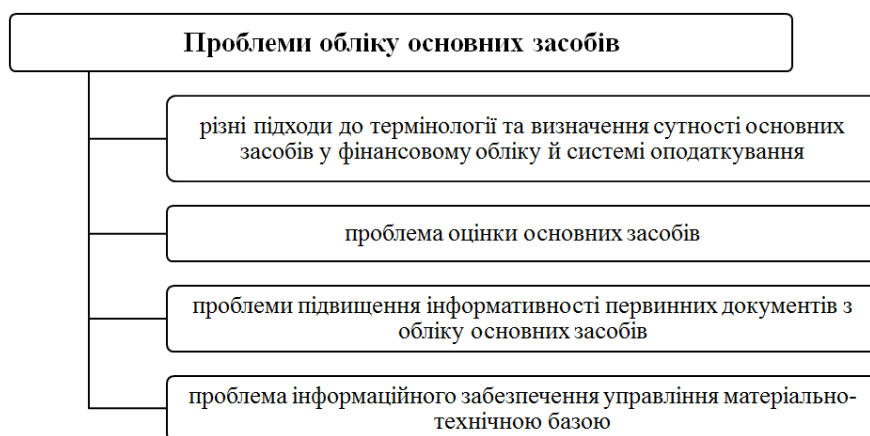

Рис. 3. Проблеми

обліку основних засобів

Джерело: розроблено автором на основі джерела [10]

Погоджуючись з думкою Дерун І. А., ми пропонуємо для вдосконалення обліку основних засобів звернути увагу на їх амортизацію. А саме, визначення адекватного терміну корисного використання об'єкта, який би не впливав на викривлення інформації про основні засоби у фінансовій звітності. Така проблема різниці терміну корисного використання можлива, коли однотипні об'єкти використовуються на різних підприємствах.

Тому вважаємо доцільним законодавчо встановити мінімальну межу корисного використання різних видів основних засобів та відмовитись від регулювання цих питань в податковому обліку. Це зробить неможливим заниження терміну використання основних засобів

підприємствами та буде сприяти отриманню об'єктивної інформації про розмір нарахованої їх амортизації.

Проблемним моментом обліку основних засобів є їх переоцінка. Тому ми вважаємо, що при проведенні переоцінки об'єкта основних засобів потрібно переоцінювати всю групу однорідних об'єктів основних засобів, оскільки вартість одного об'єкта може виявитися несуттєвою відповідно до групи основних засобів. Тому пропонується проводити дооцінку чи уцінку групи основних засобів, до якої входить об'єкт переоцінки, лише у разі зміни вартості об'єкта основних засобів, яка є значущою у вартості відповідної групи [11].

На нашу думку, відображення результатів операцій переоцінки основних засобів як доходи чи витрати звітного періоду є недоцільним, оскільки економічна сутність проведеної операції не полягає у зміні результатів господарської діяльності підприємства, а визначає реальну вартість об'єкта. Тому операції дооцінки та уцінки основних засобів варто відображати як зміни сальдо рахунків додаткового капіталу: дооцінку треба відображати як його збільшення, а уцінку – як його зменшення.

Ефективність здійснення обліку основних засобів залежить від правильності його документування. Діючі форми первинних документів з обліку основних засобів та інвентаризаційні описи дублюють один одного. Майже не відрізняються за змістом форми № ОЗ-6, № ОЗ-7, № ОЗ-8. Водночас у наявних формах бланків не передбачено відображення устаткування, придбаного підприємством для резерву (до запровадження в експлуатацію), що на практиці створює труднощі при розрахунку амортизаційних відрахувань. Акт приймання-передачі основних засобів доцільно доповнити інформацією про номер договору і прибуткового документа, спосіб надходження об'єкта, термін корисного використання, ліквідаційну вартість і метод амортизації. Інвентарну картку потрібно доповнити такими показниками, як спосіб надходження; джерело фінансування; стан об'єкта на момент надходження; строк корисного використання; справедлива і ліквідаційна вартість; метод амортизації; дата і результати переоцінок; залишкова вартість активів на момент вибуття. В Акті списання основних засобів варто вказувати термін корисного використання і ліквідаційну вартість об'єкта. Такі дії сприятимуть зниженню трудомісткості облікових робіт, підвищенню інформативності документів, скороченню документообігу.

Висновок. Отже, основні засоби підприємства – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері, і вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним та моральним зносом. Ефективне використання основних засобів і виробничих потужностей підприємства сприяє поліпшенню всіх його техніко-економічних показників: зростанню продуктивності праці та фондівіддачі, збільшенню випуску продукції, зниженню її собівартості, економії капітальних вкладень. Вдосконалення обліку основних засобів повинне базуватися на правильному здійсненні амортизації, переоцінки і їх первинному обліку. Вище вказані методи покращення допоможуть спростити роботу бухгалтера, правильно встановлювати терміни корисного використання основних засобів, підвищать інформативність.

Література:

1. Основні засоби : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 10.05.2020).
2. Основні засоби : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 10.05.2020).
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року. № 2755-VI. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 10.05.2020).
4. Кузнєцов В. Михайленко О. Великий словник бухгалтера. Харків: Фактор, 2005. 532 с.
  5. Бондар О. До питання оцінки основних засобів підприємства в бухгалтерському обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 3. С. 23-28.
  6. Бутинець Ф.Ф. Аудит: Підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів. Вид. 2-е, перероб. та доп. Житомир: ПП «Рута», 2002. 672 с.
  7. Загородній А.Г. Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.
  8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 10.05.2020).
  9. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: Аналіз стану і перспективи розвитку. К. : Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
  10. Богацька Н.М. Аналіз основних засобів підприємства: навч. посібн. URL: <http://bogatska-analiz-osnovnih-zasobiv-pidpriemstva> (дата звернення: 10.05.2020).
  11. Дерун І. А. Удосконалення бухгалтерського обліку основних засобів на основі його гармонізації.